

Kari Koljonen: Seuraa johtajaa! Väliportaana päällikkötoimittajien muuttuvat roolit. Tampere: Tampere University Press, 2013.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtui 1900-luvun viimeisten vuosikymmenten aikana merkittävä uudelleenorientaatio sääntelytaloudesta kilpailutalouteen. Myös media-ala koki 1990- ja 2000-luvulla perusteellisen muodonmuutoksen kilpailutilanteen kiristyttyä ja jakelukanavien moninkertaistuttua. Suomalaisen yhteiskunnan ja median murrokset ovat heijastuneet journalistien ammatti-ihanteisiin ja toimitusten organisoitumiseen, joista kummastakin voidaan havaita kaksi erilaista ajattelun ja toiminnan tapaa. Ennen murrosta hallitsevassa asemassa oli perinteisiin ideaaleihin ja käytäntöihin nojannut korkean modernin journalismi, ja murroksen jälkeen vallankahvassa on ollut uusiin oppeihin kiinnittynyt notkean modernin journalismi. Tämä tutkimus pureutuu näiden kahden journalismin ihanteisiin ja käytäntöihin.

Korkean modernin journalistit sitoutuivat tiedon välittämiseen, kansan valistamiseen, eliitin seuraamiseen ja menneen jäljentämiseen. Korkean modernin toimitusorganisaatioissa asiantuntijatoimittajat tekivät itseohjautuvasti yksilösuorituksia, ja toiminnan keskeisiä päämääriä olivat riippumattomuuden varjelu ja pysyvyyden ylläpitäminen. Notkean modernin journalistien ammattietos on aiempaa häilyvämpi: sisältöjen tuotanto, kuluttajan palvelu, vallan haastaminen ja tulevan ennakointi tuntuvat monesta journalistista vanhoja ihanteita paremmilta vaihtoehdoilta. Notkean modernin toimitusorganisaatioiden toiminta on perustunut siihen, että palveluhenkiset moniosajaajat toteuttavat managereiden ohjauksessa omaa osuuttaan tiimityöstä. Pyrkimyksenä on toimia kannattavasti ja uudistua jatkuvasti.

Tässä tutkimuksessa journalistien ja toimitusten siirtymistä korkeasta notkeaan moderniin tarkastellaan journalistisen työn johtamisen ja toimitusprosessin eri vaiheissa tapahtuvan organisoitumisen näkökulmista. Tarkastelun lähtökohtana on toimitustyön käsittäminen neljästä vaiheesta eli suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä koostuvaksi kehäksi. Tutkimustulokset perustuvat 46 suomalaisen journalistin teemahaastattelun laadulliseen analyysiin.

Kun korkean ja notkean modernin toimitustyötä ja sen johtamista verrataan, notkeat ideallit näyttävät olevan tätä nykyä vallalla analyysin kohteena olleissa toimitusorganisaatioissa. Notkea moderni vaikuttaa myös edeltäjänsä virkeämmältä kaikissa toimitustyön vaiheissa: Notkeissa toimituksissa työskentelevät journalistit suunnittelevat enemmän, tuottavat runsaammin ideoita ja saavat tarkemman evästyksen työtehtäviinsä. Lisäksi he tuottavat entistä enemmän juttuja yhä nopeammassa tahdissa ja tiiviimmässä vuorovaikutuksessa. Notkea toimitus eroaa korkeasta myös siinä, että siellä tavoitteet ovat yksityiskohtaisia, työsuoritusten arviointi järjestelmällistä ja toimituskäytäntöjen uudistukset jatkuvia. Kaikesta myönteisestä kehityksestä huolimatta notkean modernin toimitusorganisaatioissa on myös huomattavia ongelmia: Suunnittelun kattavuus on voinut jäykistää toimitusten reagointikykyä ja heikentää rivityöntekijöiden aloitteellisuutta. Toteuttamisen tahdin kiihtyminen ja toteutettavien tehtävien paisuminen ovat aiheuttaneet kovia paineita laadunvalvontaan. Myös kehittämiseen ja arviointiin liittyvät velvoitteet voivat murentaa työhyvinvointia; ne koetaan epäreiluksi lisätaakaksi ja yksilöllisyyttä kahlitsevaksi pakkopaidaksi etenkin silloin, kun samanaikaisesti käydään yt-neuvotteluja organisaation kutistamiseksi.

Vaikka siirtymä notkean modernin toimituskulttuuriin on tässä tutkimuksessa nähty enemmän kehityskertomuksena kuin rappiotarinana, median murrosvaiheessa toimitusorganisaatioissa näyttäisi olevan jopa liikaa ketteryttä, joustavuutta, sopeutuvuutta

ja nöyryyttä. Jotta journalismi säilyy elinvoimaisena myös tulevaisuudessa, täytyy journalistin pystyä sekä seuraamaan johtajaa että haastamaan hänet.